

דף מז.

עין משפט א.

ח"מ סימן צב סעיף ב

ב. איזהו חשוד^י, הנשבע לשקר אחד שבועת העדות^ב או שבועת הפקדון^ל או שבועת שוא וביטוי, ואפי' עבר על חרם שהחרימו הקהל. וי"א דדוקא בשבועה דלשעבר^מ כגון אכלתי ולא אכלתי, שבשעה שיצאה שבועה מפיו יצאה לשקר, אבל בשבועה דלהבא כגון שלא אוכל ועבר ואכל, אינו נעשה בזה חשוד על השבועה.

עין משפט ב.

ח"מ סימן צב סעיף ז

ז. מי שנתחייב שבועה דאורייתא והוא חשוד על השבועה, שכנגדו נשבע ונוטל^ז, אם טוען עליו טענת ודאי, ואם שניהם חשודים חזרה

י. שבועות מ"ה ע"א במשנה. ועיין בסי' ל"ד סעיף ה'.

כ. פירוש שהשביעוהו בי"ד אם יודע עדות לחבירו שיעיד, ואמר ע"פ השבועה שאינו יודע, ואח"כ נודע שהיה במעמד הדבר, ומדובר בנעשה הענין בזמן קרוב שבודאי לא שכחו, שאל"כ לא היה נפסל בזה דאולי שכח, סמ"ע ס"ק ב' וכ"כ הר"ן, אבל הרשב"א ס"ל דבכל ענין אינו יכול לומר שכחתי. כ"כ הש"ך בס"ק ב' והעיר דדברי הסמ"ע סותרים עצמם מסי' ל"ד סעיף ה' ברמ"א. ועיין בסי' פ"א סעיף כ"ח ובסי' פ"ב ס"ק ל"א בבאר היטב במה שכתב.

ל. פירוש שנשבע שלא הפקיד אצלו ונתברר שהפקידו, ואם היו עדים שהיה בידו הפקדון בשעה שכפר נפסל מיד אפי' בלא שבועה, כמבואר בסעיף ד' וכאן מיירי שאין עדים שהיה בידו בעת שכפר, סמ"ע ס"ק ג'.

מ. טור בשם רש"י ד"ה שבועת ע"ש, ולסברא זו כ"ש בעבר על החרם דאינו נפסל דחרם הקהל בדרך כלל על להבא אבל עבר על חרם הקהל דלשעבר נפסל, כ"כ באו"ת ס"ק ה'.

נ. משנה שבועות מ"ד ע"ב, והוא שטוען עליו טענת ודאי כ"כ הרמב"ם בפ"ב מטוען הלכה ד'.

ומה שלא אומרים בזה מתוך שאינו יכול לישבע משלם תירצו בתוס' מציעה ה' ע"א כיון שברצון היה נשבע אלא שאין מניחין לו וע"כ לא ישלם, ועוד כתב בע"ש דאם נאמר שישלם, לא שבקת חיי לכל, שכולם יביאוהו לידי שבועה ויטלו כל אשר לו, ועיין בסמ"ע

השבועה לנתבע ומתוך שאינו יכול לישבע משלם ^ו.

הגה: וי"א דיחלוקו ^ע, וכתב הרמ"א דכן נראה לו לדון ^ב שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

ז. ח. יש אומרים שדין זה שכשהוא חשוד שכנגדו נשבע ונוטל, הוא דוקא אם לא ידע כשעסק עמו שהיה חשוד, אבל בלאו הכי לא ^ז, דא"כ כל אחד יעסוק עם החשוד, וישבע ויטול. ויש חולקין.

עין משפט ג. חו"מ סימן קח סעיף ט

ט. יד. דין זה שיש עם יורשי המלוה והלוה, ישנו ג"כ בין יורשי המלוה ליורשי הלוה. רק כשהדין עם יורשי הלוה, צריכים ג"כ לישבע עוד שלא נפרעו הם עצמם מאביהם של הלוה ^ק.

ס"ק כ"א.

וכתב הש"ך בס"ק ח' דאין חילוק בין מודה במקצת ובין עד אחד מכחישו והוא חשוד דשכנגדו נשבע ונוטל. ואין לומר שהעד המחייבו שבועה יפטרנו לתובע מהשבועה כדין עד המסייע, דכיון שנתחייב שבועה ע"פ העד שוב אותו עד לא יכול לפוטרו. ועיין בפעמוני זהב מה שכתב על דברי הש"ך והוסיף דא"כ נפיק ממונא ע"פ עד אחד.

ס. משנה שם מ"ה ע"א וכרבי יוסי, וכדאמרי שם רבותינו שבא"י בדף מ"ז ע"א, וכן פסק הרי"ף והרמב"ם.

ע. טור בשם רב האי גאון והרא"ש בפ"ז סי' ז', וב"י בשם ר"ת בתוס' ד"ה מתוך.

פ. וכתב הש"ך בס"ק ט' דכן נ"ל עיקר מגמ' דרב נחמן עשה מעשה דיחלוקו והביא הרבה פוסקים שפסקו כן.

צ. רבינו ירוחם במישרים נתיב ל' ח"ב. והיש חולקין הוא תשובת הרא"ש כלל י"א סי' א'. וכתב הש"ך בס"ק י' דנ"ל עיקר כסברא ראשונה.

ק. ועוד ישנו חילוק דאם יורשי המלוה באים ליטול מהלוה עצמו אינם חייבים בשבועה עד שהלוה ידרוש שבועה, אבל כשבאים יורשי המלוה לגבות מיורשי הלוה גם שלא טוענים יורשי הלוה שישבעו בי"ד טוענים עבורם. וזהו הדין במשנה וגמ' בשבועות מ"ח ע"א דיתומים מיתומים לא יפרעו אלא בשבועה. סמ"ע ס"ק ל"א.

והש"ך בס"ק י"ז כתב בשם בעל העיטור דדוקא שטענו יורשי הלוה אמר לנו אבא פרעתי, ובלי זה לא טוענין להם, שאין טוענים ליורש זה, לחובתו של יורש אחר.

ואם טענו יתומי הלוה אמר לנו אבא פרעתי לאביהם, אין על יורשי המלוה שבועה "שלא נפרעו הם בעצמם מהלוה" ^ר.

עין משפט ד. חו"מ סימן קח פעיף יא

יא. טז. יורשי המלוה שנשבעים ונוטלים מיורשי הלוה, רק כשמת המלוה ואח"כ מת הלוה, אבל אם מת הלוה תחילה אין היורשים נוטלים כלום אפי' בשבועה ^ש, שהרי נתחייב המלוה שבועה ^ת ליורשי הלוה כדין הבא ליפרע מנכסי יתומים, ואין אדם מוריש ממון שיש עליו שבועה. ואפי' היה ערב וגם קבלן ומת הלוה תחילה אין גובין ^א יורשי המלוה ממנו.

יז. עבר הדיין והשביע יורשי המלוה וגבו חובם אין מוצאין מידם ^ב,

ר. ב"י, שכך נראה מדברי בעה"ת לדעת הראב"ד.

ש. בלי נאמנות, ממימרא דרב ושמואל בשבועת מ"ח ע"א. וכן פסקו הרי"ף והרא"ש שם וכ"כ הרמב"ם בפ"ז ממלוה הלכה ג'. ואם לא שיש בשטר נאמנות גם לבאי כוחו וגם לבני המלוה שנוטלים גם בזה בלי שבועה וכמבואר בסעיף י"ג. ועיין בפעמוני זהב דאם מתו הלוה והמלוה ביחד ואין ידוע מי מת תחילה גובין יורשי המלוה מיורשי הלוה בשבועה.

ת. היינו שבועה שבי"ד הטילו עליו שטוענים להם.

א. רמב"ם פ"ז ממלוה הלכה ד' אם הניח אביהם בין קרקע בין מטלטלין שאם יפרעו מהערב הרי הערב חוזר ונפרע מיורשי הלוה כיון שהניח אביהם נכסים ומצוה עליהם לפרוע חוב אביהם, אבל כשאביהם לא הניח נכסים כלל הגם שהם משלמים לערב מצד החסד שעשה עם אביהן, מ"מ כיון שמדינא פטורים מלשלם לו ואין הערב יכול להוציא מהם בדין, בכה"ג יכולים יורשי המלוה להוציא מיד הערב, ואחרי תקנת הגאונים אין חילוק בין ערב ללוקח, דאם הניח אביהם אפי' מטלטלין אינו גובה מלקחות או מהערב שהרי חוזרין עליהם, ואם לא הניח אביהם כלום הרי זה גובה מהערב או מהלוקח, או"ת בנתיבות ס"ק ג' בחידושים. ועיין בסי' קכ"ט סעיף ט"ו ובש"ך ס"ק כ"ב, כ"ג. ואם היורש של הלוה הוא בעצמו הערב, י"א דגובין ממנו כ"כ המהרי"ק בשורש צ"א וד"מ.

ב. מסקנת האמוראים שם בשבועות. וכן אם קדמו יורשי המלוה ותפסו, כ"כ בעל התרומות ולא כתב שום חולק בדבר וכ"כ הר"ן.

וכן אם קדמו יורשי המלוה ותפסו אין מוצאין מידם, לפיכך שטר חוב של יתומים הבאים ליפרע מהיותמים שמת אביהם הלוה תחלה, אין קורעין אותו^א ואין מגבין בו.

הגה: דוקא האופטרופוס שבא לידו שטר כזה אינו קורעו אבל ביי"ד שבא לידם שטר זה ודאי קורעים אותו מאחר שפסקו שלא לגבות בו, מיהו אם לא קרעוהו ובא אח"כ לבי"ד אחר וגבו בו מה שעשו עשוי.

ח"מ סימן עה סעיף טז

עין משפט ה.ו.

כב. התובע מלוה ע"פ, ליורש הלוה, בין אמר היורש איני יודע אם לזה אם לאו ויש עדים שלוה, בין אמר איני יודע אם פרע אם לאו^ד, בין אמר חמשים אני יודע וחמשים אני לא יודע פטור אפי' בלא שבועת היורשים^ה, אלא שמחרים סתם על כל מי שיודע שמורישו חייב לו דבר.

כג. אם היורש הודה בחמשים וכפר בחמשים^ו שאמר חמשים חייב לך ולא יותר הרי הוא כשאר מודה במקצת ונשבע שבועת התורה^ז.

ג. דמהני אם תפסו מנכסים שהשאיר אביהם ואין מוצאין מידם ע"פ השטר הזה, או אם יבואו לבי"ד אחר ויגבו בו להם בטעות, שאין מוצאין מהם דמה שעשו עשוי.

ד. מרבי אמי בשבועות מ"ז ע"א, והגם שאמר איני יודע אם פרעך אם לאו לא אומרים כאן מתוך שאינו יכול לישבע משלם, דזה רק בבעל דבר עצמו שהיה לו לדעת, אבל לא ביורש. טור.

ה. שלא פקדנו אבא, דכשהיורשים אינם טוענים ברי ובאין להפטר, פטורים בלא שבועה כלל, כמ"ש בסי' ס"ט וסי' ע"א סעיף כ"ב. ואין היורשים נשבעים אלא כשבאים ליטול ולא כשבאים להפטר סמ"ע ס"ק מ"ב וש"ך ס"ק נ"ה. וכתב הש"ך דאפי' מהיסת פטור אבל אם תבעו בכרי שצוה לך אביך שחייב מאה, והוא משיב נ' יודע ונ' לא יודע כאן חייב היסת שאינו יודע לכר"ע.

ו. שבועות מ"ז ע"א מתני ר' אמי, רמב"ם פ"ד מטעון הלכה ה'. וכתב ה"ה שם כרבי אליעזר בן יעקב בשבועות מ"ב ע"ב דלא אמרה אלא בטוען הבן ברי, וכ"כ הרא"ש.

ז. ואפי' אינו טוען ברי שהיורש יודע, חייב היורש שבועת התורה, ואם פיקח הוא, יטען איני יודע ופטור משבועה, ש"ך ס"ק נ"ז.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאחרד שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

דף מז:

עין משפט ב.ג.

הו"מ סימן צא סעיף א

א. החנוני נאמן על פנקסו^ה, כיצד בעל הבית שאמר לחנוני תן^ט לפועלים סלע, והוא מודה^י או שיש עדים שאמר לו כן והחנוני אומר כבר נתתי להם, והפועלים אומרים לא קיבלנו ממנו כלום, שניהם^כ נשבעים כעין של תורה ונוטלים מבעה"ב, וצריכים שישבעו כל אחד בפני חברו^ל, החנוני בפני הפועלים, והפועלים בפני החנוני כדי

והקשה הש"ך א"כ נאמין לו כשאמר חמשים חייב וחמשים אינו חייב לך במיגו דהיה אומר איני יודע, ותיריך דאם היה אומר איני יודע שבועה היה צריך שהוא לא יודע, ועוד דמיגו דאיני יודע לאו מיגו הוא. ע"ש.

ה. משנה שבועות מ"ה ע"א.

ט. ה"ה אמר תן לבני סלע והבן אומר שלא קיבל, נשבע החנוני בנקיטת חפץ ונוטל וכן הוא במשנה, סמ"ע ס"ק א'.

י. אבל אם הוא כופר בכולו או במקצת פטור בעה"ב אפי' מהיסת כיון שהפועלים מכחישים את החנוני ג"כ כ"כ הש"ך בס"ק ב', ודלא כהסמ"ע שכתב דנשבע היסת או שבועה דאורייתא אם הוא מודה במקצת כמו בסעיף ו' דלא דומה לשם.

כ. ונשבעים בנקיטת חפץ. וכתב הש"ך בס"ק ג' אפי' החנוני גוי אם מכחיש לפועל או לבע"ח ישראל צריך הישראל לישבע ויטול מבעה"ב, והוא מתשובת הרשב"א ח"ג סי' קל"א שהביא הב"י בסי' ע"ב במחודשים י"ח, והוסיף דאף למה שכתב בסי' קמ"ט ס"ק י"ג דמשמע מה"ה דאין משביעין היסת על פי חברי של גוי, מ"מ הכא ליטול אפשר דכו"ע מודו דאינו נוטל אלא בשבועה.

שניהם נשבעים. כתב הסמ"ע בס"ק ג' אע"ג שאחד מהם נשבע לשקר, מ"מ לא רצו חז"ל לחייב בעה"ב עד שישבעו שניהם, ואז נוטלים שניהם, שהרי לפועל היה ודאי חייב, ולחנוני לא אמר שיתן לפועלים רק בפני עדים, ואז יכול לומר החנוני סברתי שהם נאמנים בעיניך, וכ"כ הטור והמחבר בסי' נ"ח סעיף א' בפורע ע"י שליח.

ועיין בתשובת הרדב"ז ח"א סי' ת"ה במי שאמר לחבירו לתת מנה לגוי פלוני שאני חייב לו, ונתנם לו בלא עדים והגוי אומר שלא קיבל. ע"ש.

ל. כתב הב"ח דזה רק לכתחילה, ואם נשבע שלא בפני חברו מהני, אבל הש"ך בס"ק ג' נשאר בצ"ע.

ועוד כתב הש"ך בס"ק ה' דמשמע שהחנוני נשבע תחילה. דכל זמן שלא נשבע אין חיוב שבועה על הפועלים.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלחדר שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

שיתביישו ^מ יותר.

הגה: ודוקא כשנמצאים ^ב שניהם.

א. ב. ה"ה אם אמר לחנוני הלויני ^ב מנה ופרע לבעל חובי, וזה אומר נתתי ובע"ח אומר לא קיבלתי, ישבעו שניהם זה בפני זה, ויתן בעה"ב לשניהם.

הגה: אין נשבעים שניהם יחד ^ע אלא זה אחרי זה.

עין משפט ד.ה.ו. חו"מ סימן לא סעיף ב

ב. ב. מלוה שיש בידו ב' שטרות אחד על סך מאה, והשני על סך מאתיים, ובכל שטר חתומה כת אחת מוכחשת, ^ב אם הוציאן בכת אחת גובה הקטן והלוה ^ז נשבע שבועה מן התורה בנקיטת חפץ כדין ^ק מודה במקצת ונפטר, ואם הוציאן בזה אחרי זה גובה כל אחד בנפרד ואפי'

מ. מרבא בשבועות מ"ז ע"ב.

ג. דכל אחד יכול לומר לבעה"ב תביא אתה זה שכנגדי ואשבע לך בפניו, ואני כעת צריך למעות ואשבע שלא בפניו כ"כ הר"ן, סמ"ע ס"ק ד'. וכתב הש"ך בס"ק ו' דמדובר שכבר הכחישו זא"ז בכי"ד דבלא הכחישו זא"ז אין כאן שבועה כלל.

ד. דלא רק לחנוני תיקנו משום שרגיל להקיף, אלא אפי' אמר לאדם אחר שאינו חנוני, וכן הוא בבעה"ת ודלא כה"ה בשם יש מי שכתב. ש"ך ס"ק ז'.

ה. בהגהות מרדכי מבאר הטעם דבשעה שנשבע כל אחד י"ל דהאמת הוא נשבע, משא"כ כשנשבעים ביחד סמ"ע ס"ק ו'.

ו. כיון שכת אחת מב' הכיתות פסולה, יפסיד הגדול דהמוציא מחבירו עליו הראייה ומספיקא לא מפקינן ממונא.

ז. ואע"ג דאין שטר מביא לידי שבועה, י"ל רק בשטר כשר אבל כאן ספק הוא אם השטר כשר והוי כדין תביעה בע"פ, והראב"ד חולק דאינו נשבע. ועיין בסמ"ע בס"ק ה'. ועוד כתב הסמ"ע כיון שאינו יודע איזה מהם כשר אינו גובה ממשעבדי ולא הוי כפירת שעבוד קרקעות. והש"ך דעתו שגובה גם ממשעבדי, וכאן איירי שאין לו קרקע.

ק. כ"כ הסמ"ע בס"ק ה', דהר"ל כמודה במקצת שכך דעת הרמב"ם והטור שלא תהיה גדולה הודאת פיו מהעדאת עדים. ואחרי השבועה קורעים השטר של מאתיים.

בב"ד ר' אחד.

ג. היו שני מלווין שיש בידם ב' שטרות וכל כת מן המוכחות
 התומה על שטר אחד, והלוה כופר בכל, כל אחד גובה ואפי' בכת
 אחת באותו ב"ד, ורק שנשבעים שבועת הנוטלים אפי' כתוב בשטר
 נאמנות.

ח"מ סימן לא סעיף ג

עין משפט ז.

ד. היו ב' השטרות ביד מלוה אחד על שני לווין, וכל כת התומה על
 שטר אחד כנ"ל, אם הוציאם בכת אחת כל לוח נשבע היסת ונפטר,
 ואם מודה אחד מהם בשטר, גובה ממנו אבל רק מבני חורין ולא
 מלקוחות, ואם הוציאם בזה אחר זה גובה משניהם ואפי' בב"ד אחד.

ה. וזה לפי הרמב"ם שאין יכול להטיל עליו שבועה, אבל להרמ"א דפסק שיכול להטיל
 עליו שבועה אינו יכול לגבות באותו ב"ד, גם בזא"ז. וטוב שישרוף הקטן לפני כן
 שלא ישביעוהו שאין לו עוד שטר כשבא לגבות הראשון. והיינו שבועת היסת, וכתב
 הסמ"ע בס"ק ח' דלסברא ראשונה בשו"ע לא יכול להשביעו, וי"א משביעו היסת שאין
 בידו עוד שטר.

ו. ממשנה דחנוני על פנקסו דשניהם נשבעין ונוטלין, וכתב הסמ"ע בס"ק ט' דהשבועה
 בנקיטת חפץ ונוטל. ואע"פ שאחד מוציא ממנו ודאי בשטר פסול, מ"מ דינם של שני
 המלווין אלו כדין חנוני ופועלים בס' צ"א ששניהם נשבעים ונוטלים, ואע"פ שגם שם אחד
 מהם משקר.

ואם שני מלוים הקנו שני שטרותיהם לאחד הואיל ובאו מכח שני מלוים דינו כשני מלוים
 וגובה שניהם, כך הביא בספר פעמוני זהב בשם הרב הגוא"ל מגידולי תרומה ח"ג סעיף
 כ"ט.

ז. והטעם מכיון שביה"ד רואין ביד מלוה אחד ביחד אלו השטרות שאחד מהם פסול,
 וכל אחד טוען ברי שאינו חייב והשטר פסול, ע"כ נשבעים שניהם היסת ונפטרים.
 דבכל ספיקא קולא לנתבע.